

MODTAGET

23 NOV. 2012

Svarskrift

Til

Østre Landsret, 7. afdeling

I sag nr. B-3534-12

1.

(sagsøger 1)

2.

(sagsøger 2)

c/o Advokatfirma Christian Harlang

Nytorv 5

1450 København K

(v/ advokat Christian Harlang)

mod

Forsvarsministeriet

Holmens Kanal 42

1060 København K

(Kammeradvokaten v/advokat Peter Biering)

møder jeg for sagsøgte og nedlægger over for sagsøgernes påstand 1 og 2 følgende

Påstande

Principal: Afvisning

Subsidiært: Frifindelse

1. PROCESSUELLE BEGÆRINGER

Denne sag er den fjerde sag i et sagskompleks med tre andre sager, alle verserende ved Østre Landsrets 7. afdeling (sag nr. B-3421-11, sag nr. B-397-12, sag nr. B-1162-12). Denne sag er anlagt over 6 måneder efter den sidst anlagte (sag nr. B-1162-12 blev anlagt d. 16. marts 2012).

Afgørende må efter Forsvarsministeriets opfattelse være, at denne sag bringes på processuelt samme stadie som de øvrige 3 sager, og på den baggrund mener Forsvarsministeriet ikke, at der er behov for at afholde et særskilt forberedende retsmøde.

1.1 Procesfuldmagt

Forsvarsministeriet anmoder om, at sagen udsættes på, at advokat Christian Harlang tilvejebringer dokumentation for, at sagsøgerne er bekendt med denne retssag og ønsker sagen ført ved de danske domstole, samt at sagsøgerne har indgivet procesfuldmagt til Christian Harlang, jf. retsplejelovens § 265, stk. 2.

Der er som bilag 17 og 18 til stævningen fremlagt procesfuldmagter til advokat Christian Harlang af 14. maj 2012.

Forsvarsministeriet har ingen bemærkninger hertil og går ud fra, at landsretten på dette grundlag tager stilling til, hvorvidt Christian Harlang har tilvejebragt det fornødne bevis, jf. retsplejelovens § 265, stk. 2.

1.2 Sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger

Forsvarsministeriet anmoder om, at sagsøgerne pålægges at stille sikkerhed for sagsomkostninger, jf. retsplejelovens § 321, stk. 1.

Begrundelsen er, at det fremgår af stævningen, at sagsøger 1 har bopæl i Irak, mens sagsøger 2 har bopæl i Bahrain. Herudover indeholder stævningen ingen oplysninger om sagsøgernes præcise adresser, som vil kunne bidrage til en identifikation af sagsøgerne.

En inddrivelse af sagsomkostninger, som Forsvarsministeriet måtte blive tilkendt, vil derfor blive både ressource- og tidskrævende. Hertil kommer en faktisk usikkerhed om sagsøgernes betalingsevne og -vilje.

Udgangspunktet i retsplejelovens § 321, stk. 1, 1. pkt., kan kun fraviges af to grunde, nemlig såfremt der (1) foreligger "*særlige grunde*", jf. retsplejelovens § 321, stk. 1, 3. pkt., eller (2) såfremt sagsøgerne har bopæl eller hjemsted i et land, hvor en sagsøger, der har

bopæl eller hjemsted i Danmark, er fritaget for sagsomkostninger, jf. retsplejelovens § 321, stk. 2. Hverken Irak eller Bahrain har tiltrådt Haagerkonventionen om Civilprocessen af 1. marts 1954.

Det gøres gældende, at der ikke foreligger sådanne særlige grunde, der bør medføre, at landsretten kan fritage fra kravet om sikkerhedsstillelse i medfør af retsplejelovens § 321, stk. 1, 3. pkt.

Det bemærkes i den forbindelse, at det fremgår af forarbejderne til retsplejelovens § 321, stk. 1, jf. Folketingstidende 2004-2005, 2. samling, Tillæg A, side 5556, at reglen om, at retten kan fritage for sikkerhedsstillelse, hvis særlige grunde taler for det, "*forudsættes anvendt sjældent*".

Til støtte for anmodningen om sikkerhedsstillelse henvises til Østre Landsrets kendelser af 8. juni 2012 i sag nr. B-3421-11 og i sag nr. B-397-12 (**bilag A**) og af 10. august 2012 i sag nr. B-1162-12 (**bilag B**), alle retssager tilhørende samme sagskompleks som den foreliggende, hvor irakere med bopæl i Kuwait, Bahrain og Irak blev pålagt at stille sikkerhed for kr. 40.000 for hver individuel sagsøger.

Endvidere henvises til Østre Landsrets kendelse af 30. juni 2008 i sag nr. B-1627-07 (**bilag C**), hvor en afghansk statsborger med bopæl i Afghanistan blev pålagt at stille sikkerhed for kr. 80.000 i en sag anlagt mod Forsvarsministeriet vedrørende dennes tilbageholdelse af danske styrker i Afghanistan.

1.3 Udskillelse til særskilt behandling

Det er Forsvarsministeriets opfattelse, at procesøkonomiske hensyn taler for en udskillelse af de formelle og visse materielle spørgsmål i sagen.

I de tre ovennævnte retssager i samme sagskompleks (sag nr. B-3421-11, sag nr. B-397-12 og sag nr. B-1162-12), der alle ligeledes verserer ved Østre Landsrets 7. afdeling, har landsretten ved kendelser af 8. juni og 10. august 2012 (bilag A og B) besluttet at udskille spørgsmålene om forældelse og om sagsøgernes processuelle partsevne til særskilt forlods behandling, jf. retsplejelovens § 253, stk. 1.

Sagsøgerne i de tre sager har med processkrift 3 af 22. juni 2012 nedlagt en ny påstand 2 om anerkendelse af Forsvarsministeriets undersøgelsespligt, svarende til påstand 2 i den foreliggende sag.

Forsvarsministeriet har i de tre sager nedlagt afvisningspåstand over for sagsøgernes påstand 2 og anmodet om, at spørgsmålet om afvisning af påstanden tilsvarende udskilles til særskilt forlods behandling, jf. retsplejelovens § 253, med henblik på behandling sammen med de øvrige udskilte spørgsmål. Landsretten har endnu ikke taget stilling til Forsvarsministeriets anmodning om udskillelse af afvisningsspørgsmålet.

Med henblik på en ensartet og samtidig behandling af alle sager i sagskomplekset anmoder Forsvarsministeriet derfor af tilsvarende grunde om, at spørgsmålene om

- 1) sagsøgernes processuelle partsevne, jf. pkt. 2.1,
- 2) forældelse af påstand 1, jf. pkt. 7.1, samt
- 3) afvisning af påstand 2,

udskilles til særskilt forlods behandling, jf. retsplejelovens § 253, stk. 1.

1.4 Sammenlægning af sagerne

Forsvarsministeriet kan tilslutte sig sagsøgerens anmodning om en sammenlægning af denne sag med de verserende sager nr. B-3421-11 (mod Forsvarsministeriet), nr. B-397-12 (n.fl. mod Forsvarsministeriet) og nr. B-1162-12 (m.fl. mod Forsvarsministeriet). En sådan sammenlægning må navnlig i relation til eventuelle kæremål og editions- og vidnebegæringer ansås for både hensigtsmæssig og tidsbesparende.

På den baggrund og med henvisning til Forsvarsministeriets brev til Københavns Byret af 10. oktober 2012 (bilag D) anses sagsøgernes opfordring (3) hermed for besvaret.

2. SAGENS FAKTISKE OMSTÆNDIGHEDER

Sagsøger 1 og 2's sagsfremstilling, jf. stævningen side 5ff, stemmer på afgørende punkter ikke overens med Forsvarsministeriets opfattelse af handlingsforløbet i sagen.

Med hensyn til sagens faktiske omstændigheder henviser Forsvarsministeriet til det, der er anført i svarskriftet af 14. december 2011 og duplikken af 2. marts 2012 i sag nr. B-3421-11 (mod Forsvarsministeriet). Derudover henviser Forsvarsministeriet til Forsvarskommandoens notat af 1. marts 2012 vedr. beskrivelse af operation GREEN DESERT, som er fremlagt af Forsvarsministeriet som bilag U i sag nr. B-3421-11 (mod Forsvarsministeriet).

Heraf fremgår bl.a.:

- at initiativet til Operation Green Desert kom fra de irakiske styrker,
- at de danske styrkers rolle var at bistå og rådgive de irakiske styrker og eventuelt støtte med en reservestyrke, hvis det blev nødvendigt,
- at det var forudsat, at de irakiske styrker selv skulle gennemføre operationen, herunder foretage afsøgninger af målene og de nødvendige tilbageholdelser,
- at danske styrker ikke foretog nogen tilbageholdelser under operationen, og
- at danske styrker hverken deltog i eller forestod de efterfølgende afhøringer af de tilbageholdte personer på Shaibah Logistics Base

På baggrund af stævningens oplysninger synes sagsøger 1 og 2 at være blevet tilbageholdt ved mål 1. Mål 1 udgjorde to huse i by, som lå tæt på en moske og i kortere afstand fra "Akka-basen", også kaldet Camp Chindit.

Af stævningen fremgår endvidere, at sagsøger 1, den 25. november 2004 om morgenen blev tilbageholdt ved moskéen og sammen med 10 andre kørt til Akka-basen, jf. stævningen, s. 9, 4.-8. afsnit. Herefter blev han efter det oplyste kørt til den britiske base Shaibah Logistics Base og samme dag overført til Al-Shu'oon fængslet ("The Serious Crimes Unit"), jf. stævningen, s. 10, 3.-9. afsnit.

Af stævningen fremgår endvidere, at sagsøgeren efterfølgende blev overført til Al-Tasferat-fængslet og løsladt efter ca. 70 dages frihedsberøvelse, jf. stævningen, s. 12, 1. afsnit, dvs. ca. den 2. februar 2005.

Sagsøger 2, blev ifølge stævningen tilbageholdt ved sit hus den 25. november 2004 om morgenen og kørt til Akka-basen, jf. stævningen, s. 12, 4.-5. afsnit. Herefter blev sagsøgeren efter det oplyste kørt til den britiske base Shaibah Logistics Base og samme dag overført til Al-Shu'oon fængslet, jf. stævningen, s. 13, 1.-7. afsnit.

Det fremgår endvidere af stævningen, at sagsøgeren efterfølgende har været indsat i Al-Tasferat-fængslet, og at han blev løsladt efter 7 dage i Al-Tasferat, jf. stævningen, s. 14, 3. afsnit, dvs. ca. primo december 2005.

Sagsøgernes fremstilling af de faktiske omstændigheder i sagen er fuldstændig udokumenteret og på flere punkter mangelfuld. Sagsøgerne opfordres (A) på den baggrund til at udarbejde en fyldestgørende sagsfremstilling og fremlægge dokumentation herfor.

For så vidt angår sagsøgernes opfordring (1) og (2), jf. stævningen, s. 23, nederst, henvises til besvarelsen af de tilsvarende opfordringer i de tre øvrige retssager, jf. f.eks. Forsvarsministeriets svarskrift af 14. december 2011 i sagen mod Forsvarsministeriet, s. 6f.

3. SAGENS CENTRALE PROBLEMSTILLINGER

Forsvarsministeriet afventer Østre Landsrets stillingtagen til ministeriets anmodninger om sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger, jf. pkt. 1.1, udskillelse efter retsplejelovens § 253 af spørgsmålene om forældelse, sagsøgernes processuelle partsevne og afvisning af sagsøgernes påstand 2, jf. pkt. 1.2, samt sammenlægning af retssagerne, jf. pkt. 1.3.

For så vidt angår sagens problemstillinger henvises foreløbigt til det, der er anført i svarskriftet af 14. december 2011 og duplikken af 2. marts 2012 i sagen Brak mod Forsvarsministeriet.

4. LOVVALG

Sagsøgerne har allerede i stævningen lagt til grund, at dansk ret skal anvendes i forbindelse med landsrettens bedømmelse af sagen, jf. f.eks. stævningen, s. 2, sidste afsnit.

Forsvarsministeriet kan på den baggrund og efter omstændighederne tiltræde, at sagens formelle og materielle spørgsmål, herunder spørgsmålet om forældelse og tortgodtgørelse, skal vurderes efter dansk ret.

5. ANBRINGENDER

5.1 Anbringender til støtte for afvisningspåstanden

5.1.1 Processuel partsevne

Til støtte for afvisningspåstanden gøres, for det første, gældende, at sagsøgerne ikke på nuværende tidspunkt har dokumenteret deres identitet i tilstrækkelig grad.

5.1.2 Sikkerhedsstillelse for sagsomkostninger

Til støtte for afvisningspåstanden gøres, for det andet, gældende, at sagen i medfør af retsplejelovens § 321, stk. 1, 3. pkt., skal afvises, for det tilfælde at sagsøgerne ikke stiller den af landsretten fastsatte sikkerhed, som ikke for hver af sagsøgerne bør fastsættes til et mindre beløb end det, der blev fastsat i Østre Landsrets kendelser af 8. juni og 10. august 2012 (bilag A og B).

5.1.3 Sagsøgernes påstand 2

5.1.3.1 Den principale påstand

Til støtte for afvisningspåstanden over for sagsøgernes principale påstand 2 gør Forsvarsministeriet for det første gældende, at påstanden er uklar og uegnet til at indgå i en operativ domskonklusion.

Det er således navnlig uklart, om påstanden er rettet mod Forsvarsministeriet eller landsretten. Hertil kommer, at for det tilfælde, at sagsøgerne måtte få medhold, er det ud fra ordlyden af påstanden og på baggrund af de anbringender, der er gjort gældende, uklart, hvilke retlige konsekvenser, der måtte følge af påstanden.

Påstanden retter sig efter sin ordlyd mod Forsvarsministeriet, mens anbringenderne til støtte herfor, herunder navnlig retsplejelovens § 339, stk. 3, og 344, stk. 3, angår rettens mulighed for procesledelse og bevisbedømmelse.

For det andet - og af samme grunde - er den principale påstand 2 så upræcis, at den er uegnet til at danne grundlag for behandling af sagen, jf. f.eks. Højesterets dom i UfR 2005, side 2134 H og Østre Landsrets dom i UfR 2006, side 922 Ø.

Navnlig bør det være åbenbart, at den danske stats undersøgelsespligt i medfør af EMRK artikel 3 ikke i praksis kan gennemføres i den civile retsplejes former i forbindelse med en påstand om tortgodtgørelse i en konkret sag som den foreliggende.

For det tredje gøres det gældende, at påstanden reelt er en anmodning til landsretten om at anvende retsplejelovens §§ 339, stk. 3, og 344, stk. 3, og at påstanden må afvises, idet den derved blot er et anbringende til støtte for tortgodtgørelsespåstanden.

Det bemærkes i den forbindelse, at landsretten naturligvis har pligt til at anvende retsplejelovens regler under denne retssag. Sagsøgerne kan derfor blot på sædvanlig vis anmode landsretten om at anvende de procesledelses- og bevisbedømmelsesmidler, som retsplejelovent indeholder. Dette kræver ikke en selvstændig påstand.

For det fjerde gøres det gældende, at sagsøgerne ikke har en selvstændig retlig interesse i påstanden, som rækker videre end sagsøgernes interesse i, at denne retssag gennemføres korrekt og i overensstemmelse med både EMRK's og retsplejelovens krav til procesledelse og sagsoplysning. Sagsøgernes interesse i en korrekt og lovlig gennemførelse af sagen sikres ikke ved selvstændig nedlæggelse af påstande herom.

Der henvises endvidere til de anbringender, der nedenfor gøres gældende til støtte for afvisningspåstanden overfor den subsidiære påstand 2.

5.1.3.2 Den subsidiære påstand

Forsvarsministeriet forstår sagsøgernes subsidiære påstand 2 således, at den angår Forsvarsministeriets pligt til at foranledige en særskilt undersøgelse af sagsøgernes påstande om tortur - uden for disse retssagers rammer.

Sagsøgernes anbringender til støtte for henholdsvis den principale og subsidiære påstand 2 er imidlertid ikke klart adskilte.

Til støtte for afvisningspåstanden over for sagsøgernes subsidiære påstand 2 gøres for det første gældende, at Forsvarsministeriet ikke er rette sagsøgte i forhold til en påstand vedrørende undersøgelse af danske styrkers brud på EMRK artikel 3. En sådan undersøgelse vil efter EMD's praksis skulle foretages af en uafhængig myndighed, og i Danmark vil det være Forsvarets Auditørkorps, der foretager sådanne strafferetlige undersøgelser vedrørende militært personels handlinger i tjenesten. I det omfang påstanden overhovedet kan tages under påkendelse, er det derfor Forsvarets Auditørkorps og ikke Forsvarsministeriet, der er rette sagsøgte.

Såfremt sagsøgerne ønsker en strafferetlig efterforskning af de konkrete episoder, som denne retssag angår, må de derfor rette henvendelse til Auditørkorpsen.

Forsvarsministeriet gør, for det andet, gældende, at sagsøgerne ikke har en retlig interesse i påkendelse af en påstand, som tilpligter Forsvarsministeriet at anerkende en pligt til at foranledige en strafferetlig undersøgelse.

Dels vil en påkendelse af påstand 2 ikke fjerne nogen bestående retsuvidhed.

Parterne er ikke på nuværende tidspunkt uenige om, at EMRK artikel 3, jf. artikel 1, pålægger konventionsstater en undersøgelsespligt, og at både bevisførelsen under denne retssag og konklusionerne fra de undersøgelser, der forventes gennemført af undersøgelseskommissionen, vil kunne få betydning for, om de danske myndigheder derudover har pligt til at undersøge eventuelle brud på EMRK artikel 3 i forhold til

sagsøgerne. Det er endvidere sandsynligt, at parterne ikke er uenige om, hvorvidt der skal foretages en strafferetlig undersøgelse, hvis henholdsvis denne retssag og undersøgelseskommissionens arbejde måtte føre frem til, at der er grundlag herfor.

Påstand 2 må derfor afvises, da den ikke har til formål at fjerne nogen bestående retsuvidhed, jf. UfR 2002, side 1245 H, og Gomard, Civilprocessen, 7. udg. side 407.

Hertil kommer, at spørgsmålet om, hvorvidt der består en undersøgelsespligt i forhold til de episoder, som sagsøgerne hævder at have været involveret i, og - i givet fald - omfanget af denne undersøgelsespligt, ikke er aktuelt at afklare på nuværende tidspunkt.

Det bemærkes, at landsrettens afvisning af sagsøgernes påstand 2 ikke strider mod EMRK artikel 6, idet EMRK ikke giver individer, der hævder at have været udsat for en krænkelse af EMRK artikel 3, en ret til national domstolsprøvelse af, om en konventionsstat har overholdt sin undersøgelsespligt efter EMRK artikel 3, jf. artikel 1.

I den forbindelse henvises til UfR 2010, side 1547 H (Irak-sagen).

Om sagsøgernes påstand 2 og staternes undersøgelsespligt efter EMRK artikel 3, jf. artikel 1, henvises i øvrigt til det, der er anført i Forsvarsministeriets Processkrift B, pkt. 3, s. 4-6, i sagerne [redacted] mod Forsvarsministeriet, [redacted] m.fl. mod Forsvarsministeriet og [redacted] mod Forsvarsministeriet).

5.2 Anbringender til støtte for frifindelsespåstanden

Til støtte for frifindelsespåstanden gør Forsvarsministeriet i relation til forældelse, bevisbyrde og tortgodtgørelse de samme anbringender gældende som anført i svarskriftet af 14. december 2011, pkt. 7, og duplikken af 2. marts 2012, pkt. 4, i sagen [redacted] mod Forsvarsministeriet, svarskriftet af 2. marts 2012, pkt. 7, i sagen [redacted] m.fl. mod Forsvarsministeriet og i svarskriftet af 16. maj 2012, pkt. 7, i sagen [redacted] m.fl. mod Forsvarsministeriet.

Herudover bemærkes vedrørende forældelse og tortgodtgørelse foreløbigt følgende:

5.2.1 Forældelse

Til støtte for frifindelsespåstanden gøres det overordnet gældende, at eventuelle krav på tortgodtgørelse, som sagsøgerne måtte have som følge af deres påståede tilbageholdelse den 25. november 2004 er forældede, jf. § 3, stk. 1, jf. § 30 i lov nr. 522 af 6. juni 2007 om

forældelse af fordringer (herefter 2007-forældelsesloven), jf. § 1, nr. 5, i lov nr. 274 af 22. december 1908 om forældelse af visse fordringer (herefter 1908-forældelsesloven).

For det tilfælde, at sagsøgernes egne oplysninger om tidspunktet for løsladelse og dermed tidspunktet for forældelsesfristens begyndelse lægges til grund, var kravet vedrørende sagsøger 1 allerede forældet primo februar 2010 og kravet vedrørende sagsøger 2 allerede forældet primo december 2009.

Sagsøgerne **opfordres (B)** til at oplyse og dokumentere, hvilke opsøgende handlinger og undersøgelser de har foretaget i forbindelse med forfølgning af det påståede krav mod Forsvarsministeriet.

5.2.2 *Tortgodtgørelse*

Af erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, fremgår, at godtgørelse for tort skal betales af den, som er ansvarlig "*for en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person*".

Forsvarsministeriet gør gældende, at sagsøgerne ikke har godtgjort, at de har været udsat for en krænkelse, som er omfattet af erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, idet sagsøgerne ikke har dokumenteret,

at sagsøgerne var blandt de tilbageholdte under Operation Green Desert, og i tilknytning hertil

at sagsøgerne blev udsat for den i stævningen beskrevne behandling under forhøret på Shaibah Logistics Base og i den efterfølgende irakiske varetægt.

Forsvarsministeriet bestrider endvidere, at den behandling, som sagsøgerne hævder at have været udsat for i forbindelse med 1) den irakiske tilbageholdelse den 25. november 2004, 2) opholdet i "Akka-basen", også kaldet Camp Chindit, og 3) forhøret på Shaibah Logistics Base, udgør en retsstridig krænkelse af sagsøgerne, som berettiger til tortgodtgørelse, jf. stævningen s. 2, 2. sidste afsnit.

Det bemærkes, at undersøgelserne på Shaibah Logistics Base er sagligt begrundede og i overensstemmelse med sædvanlig praksis, og der er intet i sagsøgernes egen beskrivelse, der tyder på, at undersøgelserne blev foretaget med det formål at ydmyge sagsøgerne.

Forsvarsministeriet bestrider derimod ikke, at sagsøgerne har været udsat for en retsstridig krænkelse i erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1's forstand, hvis de mod forventning godtgør, at de har været udsat for den påståede behandling i 4) irakisk varetægt.

Det bestrides dog, at Forsvarsministeriet er ansvarlig for handlinger begået af irakiske styrker.

6. SAGENS OPLYSNING

Advokat Christian Harlang har den 22. juni 2011 og 11. juli 2011 anmodet henholdsvis Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoen om aktindsigt i materiale vedrørende Operation Green Desert den 25. november 2004 samt det eksisterende regelgrundlag for danske operationer.

I den forbindelse modtog advokat Christian Harlang den 9. september og 22. september 2011 aktindsigt i en lang række dokumenter om Operation Green Desert samt regelgrundlaget for operationen fra Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoen.

Om Forsvarsministeriet og Forsvarskommandoens oplysning af sagen henvises til processkrift A, pkt. 2 i sagerne [REDACTED] mod Forsvarsministeriet og [REDACTED] m.fl. mod Forsvarsministeriet, hvor dokumentoversigterne af henholdsvis 1. september og 22. september 2011 er fremlagt som bilag Æ og Ø.

Det er ovennævnte materiale, som danner grundlag for denne og de øvrige retssager mod Forsvarsministeriet af nu 11 irakere, repræsenteret af advokat Christian Harlang.

Advokat Christian Harlang har endvidere ved skrivelse af 1. og 13. februar 2012 rettet henvendelse til Forsvarskommandoen med henblik på forklaring af dele af det modtagne materiale, jf. bilag Å og AA, fremlagt ved processkrift A i sagerne [REDACTED] mod Forsvarsministeriet og [REDACTED] m.fl. mod Forsvarsministeriet. Denne henvendelse blev besvaret af Forsvarskommandoen ved skrivelse af 15. februar 2012 med bilag, jf. bilag Y og Z, fremlagt med duplikken i sagen [REDACTED] mod Forsvarsministeriet.

Der er således i det alt væsentlige givet aktindsigt i det for sagen relevante materiale, som ikke i medfør af offentlighedsloven er undtaget aktindsigt, og sagen er dermed belyst ved de udleverede dokumenter i størst muligt omfang.

Hertil kommer, at Forsvarskommandoen til brug for retssagerne har udarbejdet et notat, som beskriver handlingsforløbet under Operation Green Desert den 25. november 2004. Til denne beskrivelse er ligeledes udarbejdet notater om principper for afsøgning af et mål under operationer samt om kommandoforholdene under Operation Green Desert. Dokumenterne er fremlagt af Forsvarsministeriet som bilag U, W og X med duplik af 2. marts 2012 i sagen [REDACTED] mod Forsvarsministeriet.

Forsvarsministeriet har endvidere i samme duplik af 2. marts 2012 meddelt, at disse oplysninger under en eventuel hovedforhandling vil kunne uddybes ved en række vidneforklaringer.

Forsvarsministeriet har således loyalt bidraget til sagens oplysning og ministeriet har anvendt ikke ubetydelige resurser på at imødekomme aktindsigtsbegæringer og besvare sagsøgernes opfordringer.

Forsvarsministeriet er derfor helt uforstående overfor, at sagsøger 1 og 2 i stævningen, pkt. 7, s. 27, anfører, at *"Beklageligvis har søgsmålene vedrørende sagsøger (1) til og med sagsøger (9) igennem de nu passerede mere end 12 måneder været udsat for konsekvente og systematiske krænkelse af sagsøgtes forpligtelser til som offentlig myndighed at bidrage loyalt og fair til sagernes oplysning."*

Sagsøger 1 og 2 synes i stævningen af 28. september 2012 at være af den opfattelse, at der påhviler Forsvarsministeriet en udvidet oplysningspligt i retssager. Det fremgår ikke på hvilket grundlag sagsøgerne støtter dette synspunkt.

Det bestrides, at der generelt gælder et princip om udvidet oplysningspligt i retssager mod offentlige myndigheder. I den forbindelse henvises til bl.a. Højesterets domme, UfR 2009, side 2198 H, UfR 2011, side 431 H og UfR 2011, side 456 H, hvor sagsøgerne i forbindelse med retssager mod offentlige myndigheder ikke fik medhold i editionsbegæringer om fremlæggelse af materiale til sagernes belysning.

Afslutningsvist bemærkes, at Forsvarsministeriet i øvrigt bestrider, at ministeriet har forsøgt at *"forsinke, besværliggøre og i nogen grad afspore sagens ordentlige oplysning"*, jf. stævningen, s. 29, 3. sidste afsnit.

Processuelle meddelelser

til sagsøgte kan stiles til Kammeradvokaten v/ advokat Peter Biering, Vester Farimagsgade 23, 1606 København V (j.nr. 7501564 BIE/SAN/KMP).

Momsregistrering

Sagsøgte er ikke momsregistreret.

Dokumenter,

som påberåbes:

Bilag A: Østre Landsrets kendelse af 8. juni 2012 i sag nr. B-3421-11 og sag nr. B-397-12.

Bilag B: Østre Landsrets kendelse af 10. august 2012 i sag nr. B-1162-12.

Bilag C: Østre Landsrets kendelse af 30. juni 2008 i sag nr. B-1627-07.

Bilag D: Forsvarsministeriets brev af 10. oktober 2012 til Københavns Byret.

København, den 23. november 2012
Kammeradvokaten

v/Peter Biering
— Advokat